

Ewelina Woźniak-Wrzesińska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

<https://orcid.org/0000-0002-2257-3059>

Wybrana współczesna polska terminografia z zakresu nauk humanistycznych – przegląd, próba syntezy

Streszczenie. Celem artykułu jest zaprezentowanie polskich słowników terminologicznych z zakresu nauk humanistycznych. Po scharakteryzowaniu stanu badań, sposobu gromadzenia danych oraz metod jego opisu przechodzę do części deskryptywnej, w której opisuję kilka parametrów zebranych słowników specjalistycznych.

Słowa kluczowe: leksykografia, humanistyka, słowniki terminologiczne

Wstępne ustalenia

Nim przejdę do omówienia paru typologii polskiej **nowszej** terminografii z zakresu nauk humanistycznych, poczynię kilka istotnych ustaleń. Pierwsze znane dzieło leksykograficzne zawierające zbiór terminów, również w języku polskim, pojawiło się w XV w. Mowa o *Wokabularzu trydenckim*, rejestrującym obok potocznego słownictwa – słownictwo specjalistyczne, na przykład z zakresu prawa. Tak samo dzieła Jana Murmeliusza (1526) czy Franciszka Mymera (1528) zawierają – między innymi – polskie ekwiwalenty łacińskich i niemieckich terminów, na przykład z zakresu botaniki czy zoologii. Z kolei *Nomenclator* Piotra Artoniusza (1591) opisuje ponad 6 tysięcy wyrazów hasłowych z takich zakresów, jak: prawo, administracja, życie codzienne czy kolory. Chociaż wymienione leksykony rejestrują słownictwo uchodzące za specjalistyczne (terminy), nie należy uznawać ich za słowniki terminologiczne.

Dziełem terminografa nazywam bowiem taki słownik (leksykon), który po pierwsze, rejestruje terminy z określonych spójnych poznawczo dyscyplin, specjalizacji czy specjalności, po drugie, wyjaśnia znaczenia terminów – czyli podaje definicje – bądź te znaczenia wskazuje – czyli opisuje ekwiwalenty

lub podaje eksplikację¹. **Terminograf** gromadzi więc słownictwo fachowe, porządkuje je, klasyfikuje i omawia. Dąży do systematycznego odtworzenia siatki terminologicznej wybranej dziedziny. W takim razie terminograf jest jednocześnie **terminologiem**, czyli teoretykiem zajmującym się specjalistycznymi jednostkami języka, jakimi są terminy. Bez namysłu nad specyfiką terminów trudno byłoby bowiem podejmować działania **terminograficzne** (Sawicka 2011: 145–146).

Niezbędne wydaje się wszakże wyróżnienie w ramach terminoznawstwa, czyli ogólnej specjalności zajmującej się terminami, następujących działów:

1. teorii terminu,
2. metody badania terminów,
3. historii terminologii (por. rubrykę *Terminologia* w czasopiśmie „LingVaria”),
4. historii terminografii,
5. terminografii.

O ile literatura przedmiotowa z zakresu historii terminologii różnych dyscyplin jest bogata², o tyle ta dotycząca teorii³ oraz metody badań terminów⁴ – już niekoniecznie, ponieważ wyrasta ze studiów kilkorga badaczy w przeważającej części skupionych w jednym ośrodku (UW). W obszarze zainteresowań specjalisty zajmującego się terminami znajdują się zatem i leksykologia, i leksykografia, zarówno w ujęciu synchronicznym, jak i diachronicznym, w aspekcie teoretycznym czy praktycznym. Teoria tworzy bowiem zręb działań terminograficznych (leksykograficznych). Diachroniczne ujęcia problemu przedstawiają z kolei ewolucję i rozwój terminologii oraz terminografii w wybranym okresie, podczas gdy synchroniczne dążą do porządkowania terminologii oraz terminografii danej specjalności. Dodajmy, że badania diachroniczne i synchroniczne nie wykluczają się wzajemnie, wręcz przeciwnie – krzyżują się do tego stopnia, że trudno o ich rozdzielanie.

Prezentowane w niniejszym artykule rozważania wpisują się w zagadnienie z zakresu (4) historii terminografii. Dokładnie chodzi o najnowszą historię polskiej terminografii nauk humanistycznych. Znaczy to tyle, że przyglądam się słownikom publikowanym pod koniec XX w., które rejestrują terminy z zakresu różnych dyscyplin humanistycznych. Celem tego skrótego opracowania jest z jednej strony – uporządkowanie zgromadzonych danych zgodnie z przyjętymi kryteriami, z drugiej – zaproponowanie kryteriów, według których da się opisywać słowniki terminologiczne.

¹ Sygnalizuję tylko, że niekiedy rozróżnia się definicje i eksplikacje. Te pierwsze wprowadzają nowe wyrażenia do dyskursu i mają charakter projektujący, drugie z kolei podają semantykę leksemu w określonym dyskursie, dlatego mają charakter opisowy (Falkenberg 1993: 63–64).

² Zob. np. Bąk 1984; Biniewicz 1992; 2010; 2002; Waniakowa 2003; Dąbkowski 2010; Sieradzka-Baziur 2018; Wysocka 1980–2007.

³ Zob. np. Gajda 1990; Grucza 1991; Lukszyn 1991; 2002, por.: Grucza 2004; 2013.

⁴ Zob. np. Karpiński 2008; Grucza 2010; Lukszyn, Zmarzer 2017.

Podstawowe problemy badawcze

Każdy z wybranych do analizy słowników spełnia wcześniej wskazane dwa kryteria ustalone dla leksykonu terminologicznego, czyli po pierwsze – kryterium spójności dyscyplinowej oraz po drugie – kryterium odwzorowania semantycznego. O ile to pierwsze dotyczy przynależności obiektu badań do pewnej dyscypliny, o tyle drugie wiąże się z problematyką znaczenia terminów.

Terminy rozumiem bowiem jako **znaki językowe znaczące pojęcia obiektów badań** albo – co godne podkreślenia – jako **znaki językowe asocjujące sensory** charakterystyczne, typowe dla danej gałęzi badawczej (por. Gajda 1990: 41). Zgodnie z przedstawioną perspektywą termin nie wiąże się bezpośrednio ze swoim desygnatem (por. Dąbkowski 1993: 357). W takim razie opis semantyki terminów nie jest równoznaczny z opisem cech desygnatu, do którego termin odsyła. Przedstawiony punkt widzenia kieruje w stronę pytania – czy słownik terminologiczny jest słownikiem językowym czy encyklopedycznym. W literaturze specjalistycznej przyjmuje się, że kryterium wskazującym rodzaj słownika (encyklopedyczny a językowy) jest typ definicji, jakiej się używa podczas wyjaśniania znaczenia wyrazu hasłowego (Żmigrodzki 2018: 41). Pytanie o encyklopedyzm definicji terminów nie jest niczym nowym (Żmigrodzki 2003: 24), choć wcześniej jednoznacznie wskazywano, że definicje objaśniające terminy mają charakter encyklopedyczny, nie językowy (Grochowski 1982: 116), czyli opisują cechy obiektu związanego z terminem, nie sposób funkcjonowania terminu w języku⁵.

Słownikiem encyklopedycznym nazywa się leksykon, w którym znaczenia są charakteryzowane za pomocą definicji encyklopedycznych – jak powiedzieliby leksykografowie (Grochowski 1993: 35; Mikołajczak-Matyja 1998: 48) czy semantycznych – zgodnie z nomenklaturą logików (Pawłowski 1986: 20). Z kolei leksykonem językowym określa się dzieło, w którym – według i leksykografów, i logików – znaczenia omawia się za pomocą definicji słownikowych (Pawłowski 1986: 20; Grochowski 1993: 35; Mikołajczak-Matyja 1998: 51). O ile z perspektywy leksykografów słowniki terminologiczne uchodzą za encyklopedyczne (Grochowski 1982: 116; Żmigrodzki 2003: 24), o tyle inne zdanie na ten temat mają logicy, stawiający tezę, że znaczenie terminów, **zwłaszcza humanistycznych**, opisuje się tak samo za pomocą definicji słownikowych (Pawłowski 1986: 12, 20) lub częściowych (Pawłowski 1986: 88)⁶.

⁵ Warto jednak podkreślić, że teza Macieja Grochowskiego wpisuje się w dyskusję nad charakterem słowników ogólnych języka polskiego. Grochowski krytykował encyklopedyzm słownika pod redakcją Witolda Doroszewskiego.

⁶ Nie miejsce tu, by rozważać problem definicji równościowych, częściowych, wyrażonych za pomocą zdań analitycznych czy syntetycznych. Zasygnalizuję tylko, że za definicję równościową uchodzi definicja klasyczna, której definiens i definiendum są sobie równe. W definicji częściowej z kolei zakres znaczeniowy definiensa nie jest równy zakresowi znaczeniowemu definiendum (zazwyczaj jest szerszy). Ponadto, o ile trudno o weryfikację wartości logicznej (prawda/fałsz) zdania analitycznego (aksjomat), o tyle prawdziwość zdania syntetycznego sprawdza się dzięki testom empirycznym (Pawłowski 1986: 78–91; Grochowski 1993: 37).

Za definicję encyklopedyczną/semantyczną uchodzi wszakże typ definicji, w której definiens wymienia, charakteryzuje, opisuje **cechy obiektu** znaczonego przez definiendum. Definicje encyklopedyczne pełnią funkcję poznawczą, ponieważ przekazują wiedzę na temat definiowanego obiektu znaczonego przez wyraz hasłowy. Jako definicję słownikową określa się z kolei opis wymieniający, charakteryzujący **właściwości semantyczne** (niekiedy gramatyczne i pragmatyczne) **jednostek leksykalnych** (Grochowski 1993: 38). Zadaniem definicji słownikowej jest opis znaczenia wyrazu hasłowego. Można w tym miejscu zapytać, czy deskrypcja znaczenia wyrazu hasłowego – podobnie jak definicja encyklopedyczna – nie przekazuje wiedzy o obiekcie znaczonego przez ów wyraz hasłowy. W jaki sposób bowiem definiować wyraz hasłowy, by oddać znaczenie jednostki leksykalnej, nie podawszy cech atrybutów tego, co jest znaczone przez *definiendum*? Granica między oboma sposobami objaśniania wyrazów hasłowych nie jest więc ostra. Tak samo jest z granicą między słownikiem encyklopedycznym a językowym.

Zdarza się ponadto, że na miano definicji encyklopedycznych zasługują opisy znaczeń odnoszące do wiedzy specjalistycznej, szczegółowej, dostępnej fachowcom danej dziedziny (Żmigrodzki 2003: 24–26). W świetle powyższych ustaleń niech nie dziwi fakt, że według leksykografów to właśnie terminom przysługuje objaśnienie encyklopedyczne, inaczej niż jednostkom języka niebędącym terminami. Za rozpoznaniem leksykografów słuszna wydaje się konstatacja, iż terminografia jest związana z encyklopedyzmem. Skoro bowiem termin odsyła do wiedzy branżowej, fachowej, powinien być objaśniany w sposób encyklopedyczny, to znaczy szczegółowy, wystarczający dla specjalistów po to, by dało się odróżnić obiekt znaczonego przez wyraz hasłowy od obiektów innych klas, znaczonego przez inne wyrazy hasłowe.

Wiadomo jednak, że sposób charakteryzowania cech obiektu znaczonego przez *definiendum* jest zależny od wyrazistości cech tegoż obiektu (Apresjan 1980: 127; Grochowski 1993: 35). Jeśli łatwo wskazać cechy typowe i różnicujące obiektu znaczonego, zakres znaczeniowy cech tego, co znaczone, jest ostry. Im zakres znaczeniowy terminu jest ostrzejszy, tym treść staje się bardziej jednoznaczna, jasna i wyrazista. Oczywiście wydaje się przy tym fakt, że do klasy obiektów o ostrym zakresie należy zaliczyć obiekty poddawane analizie przez niehumanistów. Zjawiska będące w polu zainteresowań tychże badaczy łatwiej scharakteryzować niż zjawiska opisywane przez humanistów. Należy więc zapytać, na czym polega specyfika badań humanistów.

Trudno w tym miejscu dokładnie odnosić się do długiego i bogatego rodowodu humanistów i humanistyki (Kamiński 1981: 135–168; Woleński 1985: 276, Smoleń-Starowiejska 2012), dlatego konieczne wydają się poniższe deklaracje.

Za humanistyczne uznają takie analizy, które: po pierwsze – zajmują się psychicznymi/duchowymi wytworami człowieka, inaczej niż nauki przyrodnicze, po drugie – posługują się niesformalizowanym językiem opisu, inaczej niż nauki dedukcyjne, po trzecie – odnoszą się do przeszłości i/lub dziedzictwa narodowego/kulturowego, inaczej niż nauki stosowane.

Tym sposobem: po pierwsze – nauki humanistyczne zajmują się opiniami, nie faktami, po drugie – ich język opisu jest językiem semantycznie zamkniętym (Nowaczyk 1999: 136), dlatego repertuar jego form może się dynamicznie zmieniać, po trzecie – w badaniach humanistycznych teraźniejszość łączy się z przeszłością, nie przyszłością, ponieważ rozważania humanistów mogą mieć charakter hipotez i deklaracji, nie projektów stosowanych⁷. Za humanistów należy w prezentowanej perspektywie uznać na przykład: filologów (literaturoznawców i językoznawców), kulturoznawców, religioznawców, antropologów, filozofów, historyków sztuki. Wiadomo na pewno, że do humanistów trudno zaliczyć: matematyków, geografów, chemików, zoologów, prawników itd. W takim razie humanistę zajmują na przykład **wytwory**: literatury, języka, kultury, sztuki, religii, nauki, filozofii. Warto w tym miejscu zastanowić się nad tym, z jakim typem terminograficznego opisu wymienionych wytworów działalności ludzkiej mamy do czynienia.

Podstawa materiałowa

Skoro interesuje mnie polska nowsza terminografia z zakresu humanistyki, zajmuję mnie słowniki specjalistyczne (terminologiczne) rejestrujące terminy z różnych dyscyplin humanistycznych. By im się przyjrzeć, przeszukałam katalogi biblioteczne, wpisując osobno słowa kluczowe: *termin, słownik, pojęcie, leksykon*. Następnie z zaproponowanych tytułów wybrałam te, które dotyczyły humanistyki. Tym sposobem udało mi się znaleźć sto jedenaście leksykonów opublikowanych w wersji drukowanej⁸. Uznaję, że nie jest to ani zbiór skończony, ani zamknięty. Znaczy to, że z jednej strony nie dotarłam do wszystkich słowników terminograficznych z prezentowanego zakresu, z drugiej, że ciągle powstają nowe dzieła, które zaprojektowaną bazę mogłyby wzbogacać. Po stworzeniu bazy tytułów przejrzałam każdy z leksykonów, by określić jego makro- i mikrostrukturę, a także zakres tematyczny czy sposób definiowania zawartych w nim terminów.

Przyjąwszy, że charakterystyka pozyskiwania faktów do analiz jest jasna, przejdę do przedstawienia kilku typologii porządkujących zgromadzone dane.

⁷ „W naukach humanistycznych prognostyczna (prewidyistyczna) moc teorii naukowych jest niewielka” (Bronk 2006: 61).

⁸ Pomijam publikacje elektroniczne, ponieważ mają one zupełnie inny charakter – chodzi przede wszystkim o makrostrukturę (kłącze). Internet daje ponadto nieograniczone możliwości dostępu do zdefiniowanych terminów naukowych, dlatego – bardzo często – wartość poznawcza takich publikacji może być wątpliwa. Uważam, że terminografii zdigitalizowanej powinien zostać poświęcony odrębny artykuł.

Charakterystyka zgromadzonych leksykonów

1. Czas

Kiedy jest mowa o nowszych słownikach, mam na myśli te, które ukazały się po 1970 r.⁹ Czasowy rozkład publikacji zgromadzonych leksykonów prezentuje się następująco.

Tabela 1. Rozkład czasowy publikowanych słowników

LATA	LICZBA SŁOWNIKÓW
70.	1
80.	4
90.	40
po 2000 r.	52
po 2010 r.	14

Źródło: opracowanie własne

Gwałtowny przyrost liczby publikacji leksykograficznych od lat 90. minionego wieku jest z pewnością konsekwencją przemian występujących na polskim rynku wydawniczym właśnie od 1990 r. Znika wówczas Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (czyli cenzura). Kończy się ponadto państwowy monopol na rynku wydawniczym, dlatego książki drukowane stają się towarem. Gwałtowny spadek druku słowników po roku 2010 należy z kolei interpretować jako przejaw digitalizacji produktów rynku wydawniczego. Większość dzieł publikowanych zaczyna funkcjonować w przestrzeni internetowej. Myślę, że trudno odnosić podane dane do potrzeb użytkowników, ilustrują one ogólne tendencje wynikające z przemian gospodarczych, co z kolei potwierdza tezę Piotra Żmigrodzkiego o zależności kształtu leksykografii (tu: terminografii) od praw rynku.

2. Dyscyplina

Warto również przyrzeć się zgromadzonym dziełom w odniesieniu do dyscypliny. 111 publikacji dotyczy leksyki wyłącznie 4 dyscyplin humanistycznych, co prezentuje Tabela 2.

⁹ Zajmują mnie słowniki publikowane od lat 70. XX w. Wprowadzone chronologiczne ograniczenie uzasadniam w dwójnasób. Po pierwsze – polityczna odwilż po 1970 r. sprawia, że nieco zmienia się obraz wydawniczy PRL-u (pojawiają się wartościowe poznawczo publikacje naukowe); po drugie – zmiana paradygmatu naukowego (strukturalizm) prowadzi do – pozornego – unaukowienia humanistyki, którego przejawem ma być właśnie precyzyjna nomenklatura (coraz chętniej humanistyczną terminologię zamyka się w słownikach specjalistycznych).

Tabela 2. Słowniki według dyscyplin

DYSCYPLINA	OGÓŁEM	POPULARNE
filologia (literaturoznawstwo i językoznawstwo)	66 (49 L + 17 J)	36 L + 4 J
nauki o sztuce	25	0
nauki o kulturze	5	0
filozofia	15	0

Źródło: opracowanie własne

Przewaga słowników filologicznych nie powinna dziwić, jeśli uwzględnimy podział na leksykony naukowe i popularnonaukowe. Okazuje się wszakże, że tylko te filologiczne pojawiają się w wariancie popularnym, tworząc niekiedy całe serie wydawnicze. Ich odbiorcami mają być uczniowie szkół, co deklarują autorzy, zazwyczaj jeszcze w podtytułach lub we wstępach. Dominacja opracowań terminograficznych z zakresu literaturoznawstwa jest również konsekwencją faktu, iż pośród tych leksykonów odnaleźć można obok słowników przedmiotowych (specjalizacyjnych) liczne słowniki osobowe, które zawierają nie tylko informacje na temat pisarzy, ale również definicje terminów typowych dla ich twórczości. Te leksykony pojawiają się tylko w wariancie popularnym.

Nietrudno odgadnąć, że zarówno makro-, jak i mikrostruktura słowników zależna jest i od dyscypliny, i przede wszystkim od charakteru opracowania: popularne/naukowe. Warto więc w tym miejscu pokusić się o syntetyczną charakterystykę budowy zgromadzonych leksykonów.

3. Makro- i mikrostruktura

Omówienie makrostruktury nie jest łatwe, o ile weźmie się pod uwagę fakt, że liczba artykułów hasłowych nie odzwierciedla objętości leksykonu. Mianowicie – istnieją takie opracowania, które średnio zawierają niewiele ponad 150 artykułów hasłowych (np. SLS, SLP, SLPO, SLPXIX, SLPXX) opublikowanych na ok. 130 arkuszach wydawniczych. Wśród humanistycznych dzieł terminologicznych możemy dopatrywać się przykładów odwrotnych, kiedy to niewielka liczba arkuszy wydawniczych idzie w parze ze znaczącą liczbą artykułów hasłowych (np. STMR, STLG, SBLP, SBLPow). Liczba artykułów hasłowych w zgromadzonych słownikach waha się od 4 (SPF 2) do ponad 3,5 tys. (ELŚ). Trudno więc orzekać o objętości słowników, można na pewno mówić o ich wielkości, czyli samej liczbie haseł, choć wielkość z pewnością nie jest miernikiem bogactwa treści zawartych w dziele.

Warto też zwrócić uwagę na układ haseł oraz odnośniki. Pośród zebranych słowników pewne filologiczne mają układ alfabetyczno-gniazdowy (UG, RPS, UPS, PST). Można ponadto przyjąć, że wyodrębnione części artykułów hasłowych na przykład: *nazwa*, *poetyka*, *chronologia*, *periodyzacja*, *stan badań* itd. mogą również przypominać strukturę alfabetyczno-gniazdową (np. SPiTF, SPF, SLS, SLP i in.).

Rozbudowany system odnośników między artykułami hasłowymi zawierają z kolei specjalistyczne opracowania, zwłaszcza językoznawcze (np. JS, SiP, EJO). W artykułach hasłowych jednego z nich za pomocą symboli wskazuje się na relacje znaczeniowe: hiperonii czy hiponimii (JS). O nierozbudowanej makro- i mikrostrukturze można mówić w odniesieniu do leksykonów popularnych. Charakteryzuje je ponadto bogactwo obszernych niepreparowanych przykładów (SSM, SML, SSW), co nie powinno zaskakiwać, ponieważ przedmiotem opisu zgromadzonych słowników popularnonaukowych jest literatura. W publikacjach wskazanego typu odniesienia do egzemplifikacji są nie tylko ilustracjami, lecz przede wszystkim pełnią funkcję poznawczą. Myślę, że zagadnienie kształtu przykładów zawartych w strukturze pojedynczego artykułu hasłowego opisującego termin z zakresu nauk humanistycznych jest problemem, któremu warto poświęcić odrębny artykuł. W kontekście niniejszego tekstu godnym uwagi elementem artykułu hasłowego są natomiast same definicje.

4. Definicje

Wśród zgromadzonych leksykonów 12 ma charakter przekładowy (PU, PF, STPP, RPS, UPS, BPR, PCR, CP, EP, AP, SST, STZ). Nie zawierają one definicji wyrazów hasłowych, lecz innojęzyczne ekwiwalenty. Co ciekawe – takie dzieła leksykograficzne starają się najpełniej oddać siatkę nomenklaturową danej specjalności, rejestrując synonimy oraz rozbudowane terminy. Publikacje leksykograficzne o charakterze przekładowym z pewnością należy uznać za słowniki językowe. Pozostałe leksykony objaśniają znaczenie podanych terminów za pomocą obszernych definicji, co sugerowałoby, że mamy raczej do czynienia ze słownikami encyklopedycznymi. Niemniej definicje zgromadzonych dzieł zawierają informacje etymologiczne oraz mają charakter:

- sprawozdawczy (92),
- projektujący (2) (PB, SPZ),
- regulujący (6) (AF, MKF, SPW, STMR, SKR, SPF 1-10).

Definicje sprawozdawcze prezentują obecny stan wiedzy; zupełnie inaczej niż opisy projektujące, ponieważ te albo poszerzają znaczenie terminu, albo wprowadzają nowy termin wraz ze znaczeniem, albo prezentują zupełnie nowe znaczenie terminu. Opis regulujący z kolei ma charakter normalizujący (Pawłowski 1986: 20). W definicji regulującej prezentuje się dotychczasowe sposoby ujmowania terminu – z jednej strony oraz wskazuje się poprawne (z perspektywy badacza) jego rozumienie – to z drugiej.

Nietrudno dostrzec, że definicje sprawozdawcze opierają się na zdawaniu relacji ze sposobu ujmowania zjawiska znaczonego przez termin. Definicje o funkcji sprawozdawczej znajdują się w zdecydowanej większości zgromadzonych słowników (74%), co należy wiązać z funkcją, jaką pełnią owe leksykony. Mowa o popularyzacji wiedzy (słowniki popularne) oraz o kumulowaniu wiedzy. Sprawozdawczość ma zatem charakter *stricte* encyklopedyczny.

Inaczej należy odnieść się do definicji regulujących oraz projektujących. W tych pierwszych referuje się sposoby rozumienia pojęcia wskazywanego przez termin, co mogłoby przemawiać za encyklopedyzmem, ale odniesienie do normy (poprawności) rozumienia znaczenia terminu ma już charakter językowy.

Definicja projektująca z kolei ma tylko charakter językowy. W treści zawiera informacje o zakładanym, postulowanym znaczeniu pojęcia. Definicja projektująca nie przekazuje wiedzy o faktach, lecz wskazuje inny (nowy) sposób rozumienia terminu. Idzie więc o samo znaczenie, czyli **funkcję odnoszenia znaku językowego do tego, co znaczone**, nie cechy pojęcia/obiektu, które jest znaczone¹⁰.

O ile definicja sprawozdawcza dąży do obiektywizmu (jest pozornie obiektywna), o tyle definicje regulującą i projektującą należy uznać za subiektywne, polemiczne. Stawiam hipotezę (trudną w tym miejscu do obronienia lub obalenia), że obecność definicji projektujących i regulujących jest częstszym zjawiskiem w terminografii humanistycznej – choć wcale nie musi dominować – niż tej niehumanistycznej, a to oczywiście przez charakter obiektu badań. Mowa przecież, jak wspominałam wcześniej, o wytworze: literatury, kultury, nauki, filozofii itd., czyli o „czymś”, co daje się **interpretować** oraz łatwo poddaje się **wartościowaniu**. Wykładnikiem interpretacji oraz wartościowania jest z kolei znaczenie, a ściślej: funkcja semantyczna. Łatwo w tym miejscu o rozpoznanie, iż każda interpretacja ma subiektywny charakter lingwistyczny, językowy, a nie obiektywny, zewnętrzny, niezależny od badacza. Definicja podająca znaczenie *definiendum* znaczącego obiekt badań humanisty nie jest więc obiektywna, przedmiotowa, ale jest subiektywna, językowa.

Na zakończenie chcę podkreślić, że zaprezentowane ustalenia mają jedynie charakter rekonesansu. Liczba zgromadzonego materiału przy „analogowej” (oczno-ręcznej) metodzie, której użyłam, nie jest łatwa do ogarnięcia, dlatego zastosowane uproszczenia pełnią funkcję idealizacyjną. Idzie – m.in. – o wskazanie, jak ogromnym polem badawczym jest terminoznawstwo humanistyczne wraz ze swoimi subdziedzinami, czyli: terminologią i terminografią.

Wykaz skrótów

- AF – Pałubicki W., 1998, *Antropologia, filozofia, etyka: słownik podstawowych terminów i znaczeń*, Gdańsk-Koszalin: Wydawnictwo Miscellanea.
- AP – Bocian R., 2000, *Angielsko-polski słownik terminów filmowych, telewizyjnych i wideo*, Poznań-Wrocław: Studio Filmowe Montevideo.
- BPR – Bekiś V.A., 1997, *Białorusko-polsko-rosyjski słownik terminów lingwistycznych i leksyki specjalnej = Belarуска-pol'ska-ruskì sloŭnik lingvistyčnych tərminaŭ i specyâl'naj leksiki = Belorussko-pol'sko-russkij slovar' lingvističeskikh terminov i special'noj leksiki*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

¹⁰ W *Aneksie* prezentuję typologię: słownik a typ definicji oraz podaję listę słowników językowych (przekładowych).

- CP – Baluch J., 2016, *Czesko-polski słownik terminów literackich*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- EJO – Polański K. (red.), 1995, *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- ELŚ – Maślanka J. (red.), 2005, *Encyklopedia literatury światowej*, Warszawa: Wydawnictwo Zielona Sowa.
- EP – Zalewski G., 1992, *English-Polish dictionary of filmmaking = Angielsko-polski słownik terminów filmowych*, Warszawa: Polish Script Agency = Instytucja Filmowa Agencja Scenariuszowa.
- JS – Górnicz M., Lukszyn J., 2005, *Języki specjalistyczne: słownik terminologii przedmiotowej*, Warszawa: Wydawnictwo KJS.
- MKF – Thorne T., 1999, *Mody, kulty, fascynacje: słownik pojęć kultury postmodernistycznej*, Warszawa: Muza.
- PB – Dunin-Wąsowicz P., 1998, *Parnas bis: słownik literatury polskiej urodzonej po 1960 roku*, Warszawa: Lampa i Iskra Boża.
- PCR – Kuczyńska M., 2010, *Polsko-czesko-rosyjsko-ukraiński słownik pojęć literackich*, Szczecin: Volumina.pl Daniel Krzanowski.
- PF – Stoińska I., 1995, *Polsko-francuski i francusko-polski słownik terminologii muzycznej oraz wykaz terminów włoskich i zestawienie tytułów utworów*, Poznań: Ars Nova.
- PST – Miłkowski T., 1997, *Praktyczny słownik terminów literackich*, Warszawa: Delta W-Z.
- PU – Kaczmarczyk M., 2015, *Polsko-ukraiński słownik terminów dziennikarskich: z suplementem ukraińsko-polskim*, Lublin: Wydawnictwo KUL.
- RPS – Alekseenko M.A., 2003, *Rosyjsko-polski słownik terminów lingwistycznych = Russko-pol'skij slovar' lingvističeskich terminov*, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- SBLP – Kisiel M., 2003, *Słownik bohaterów literatury polskiej*, Chorzów: Videograf II.
- SBLPow – Kisiel M., 2003, *Słownik bohaterów literatury powszechnej*, Chorzów: Videograf II.
- SiP – Szczepankowska I., 2011, *Semantyka i pragmatyka językowa: słownik podstawowych pojęć z zadaniami i literaturą przedmiotu*, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- SKR – Giżycki M., 2002, *Słownik kierunków, ruchów i kluczowych pojęć sztuki drugiej połowy XX wieku*, Gdańsk: Słowo/Obraz Terytoria.
- SLP – Żabski T., 2006, *Słownik literatury popularnej*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- SLPO – Kostkiewiczowa T., 1977, *Słownik literatury polskiego oświecenia*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- SLPXIX – Bachórz J., 2009, *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- SLPXX – Brodzka A., 1993, *Słownik literatury polskiej XX wieku*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- SLS – Michałowska T., 2002, *Słownik literatury staropolskiej: średniowiecze, renesans, barok*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- SML – Nosowska D., 2004, *Słownik motywów literackich*, Warszawa: Wydawnictwo Park Edukacja.

- SPF – Maryniarczyk A., 2012, *Słownik – przewodnik filozoficzny: osoby – problemy – terminy*, Lublin: Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu.
- SPF 1-10 – Helman A., 1991-1998, *Słownik pojęć filmowych*, t. 1-10, Wołomin-Katowice-Kraków: Wiedza o Kulturze.
- SPiTF – Bańka J., 2004, *Słownik pojęć i tekstów filozoficznych: przewodnik encyklopedyczny po reentywizmie, eutyfronie i etyce prostomyślności*, t. 1-2, Poznań: Stowarzyszenie Psychologia i Architektura.
- SPW – Bullock A., 1999, *Słownik pojęć współczesnych*, Katowice: Książnica.
- SPZ – Sochoń J., 1996, *Słownik pojęć zmistyfikowanych*, Białystok: Wydawnictwo Łuk.
- SSM – Drabarek B., 2001, *Szkolny słownik motywów literackich*, Warszawa: Wydawnictwo Kram.
- SST – Dąbkowski G., 2004, *Siedmiojęzyczny słownik terminów muzycznych: włosko-francusko-angielsko-niemiecko-rosyjsko-czesko-polski*, Bolesław: Wydawnictwo Takt.
- SSW – Poznański J., 1996, *Szkolny słownik wiedzy o literaturze: [historia i teoria literatury, kultura, sztuka, filozofia]*, Warszawa: Skrypt.
- STL – Popławska A., 2004, *Słownik terminów literackich: omówienia epok, zrozumiałe definicje, największy wybór terminów*, Kraków: Wydawnictwo Greg.
- STLG – Dominów Z., 2001, *Słownik terminów literackich i gramatycznych*, Białystok: Printex.
- STM R – Wolański A., 2000, *Słownik terminów muzyki rozrywkowej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- STPP – Marszałek R., 2001, *Słownik terminów polskiego przekładu „Wprowadzenia do metafizyki” Martina Heideggera*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper.
- STZ – Petruk D., 2007, *Słownik terminów z zakresu sztuki i dziedzin pokrewnych: [polsko-niemiecki, niemiecko-polski]*, Kraków: Wydawnictwo Petruk.
- UG – Robotycki Cz., 2002, *Układ gniazdowy terminów i słownik słów kluczowych wybranych kategorii kultury: etos, obrzędy, demonologia, magia*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- UPS – Alekseenko M.A., 2005, *Ukraïns’ko-pol’s’kij slovník lingvističnîh terminiv = Ukraińsko-polski słownik terminów lingwistycznych*, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.

Literatura

- Apresjan J., 1980, *Semantyka leksykalna. Synonimiczne środki języka*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Bąk M., 1984, *Powstanie i rozwój polskiej terminologii nauk ścisłych*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Biniewicz J., 1992, *Rozwój polskiej terminologii chemii nieorganicznej*, Opole: Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu.
- Biniewicz J., 2002, *Kształtowanie się polskiego języka nauk matematyczno-przyrodniczych*, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

- Biniewicz J., 2010, *Kształtowanie się polskiej leksyki naukowej – mechanizm derywowania pierwszych polskich terminów matematycznych*, w: M. Kuźmicki, M. Osiewicz (red.), *Żywe problemy historii języka*, Poznań: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, s. 47–56.
- Bronk A., 2006, *Metoda naukowa*, „Nauka” 1, s. 47–64.
- Dąbkowski G., 1993, *Wpływ hierarchii cech definicyjnych desygnatów na kształt różnojęzycznych terminów muzycznych*, w: J. Bartmiński, R. Tokarski (red.), *O definicjach i definiowaniu*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 357–363.
- Dąbkowski G., 2010, *Kształtowanie się polskiej terminologii muzycznej*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Falkenberg G., 1993, *Definicja i eksplikacja: dwa rodzaje analizy językoznawczej*, w: J. Bartmiński, R. Tokarski (red.), *O definicjach i definiowaniu*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 63–71.
- Gajda S., 1990, *Wprowadzenie do teorii terminu*, Opole: Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu.
- Grochowski M., 1982, *Zarys leksykologii i leksykografii. Zagadnienia synchroniczne*, Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernia w Toruniu.
- Grochowski M., 1993, *Obiekty, cele i metody definiowania a rodzaje definicji. Zarys problematyki*, w: J. Bartmiński, R. Tokarski (red.), *O definicjach i definiowaniu*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 35–45.
- Grucza F., 1991, *Terminologia – jej przedmiot, status i znaczenie*, w: F. Grucza (red.), *Teoretyczne podstawy terminologii*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 11–42.
- Grucza F., 1994, *Drugie dziesięciolecie Instytutu Lingwistyki Stosowanej*, w: B.Z. Kielar, L. Bartoszewicz, J. Lewandowski (red.), *Polska szkoła lingwistyki stosowanej*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, s. 21–32.
- Grucza S., 2001, *Struktura i funkcja słowników glottodydaktycznych. Słowniki do nauki języka obcego*, „Przegląd Glottodydaktyczny” 17, s. 131–150.
- Grucza S., 2004, *Od lingwistyki tekstu do lingwistyki tekstu specjalistycznego*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Grucza F., 2010, *O statusie, pozycji i zadaniach lingwistyki stosowanej*, w: J. Fisiak (red.), *Studia językoznawcze: od językoznawstwa ogólnego do językoznawstwa stosowanego*, Kraków: Tertium, s. 121–146.
- Grucza S., 2013, *Lingwistyka języków specjalistycznych. Studi@ Naukowe 3.*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Grucza S. (red.), 2017, *Polskie i europejskie nurty terminologiczne. Studi@ Naukowe 38.*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Kamiński S., 1981, *Pojęcie nauki i klasyfikacja nauk*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Karpiński Ł., 2008, *Zarys leksykografii terminologicznej*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Lukszyn J. (red.), 2002, *Języki specjalistyczne. Słownik terminologii przedmiotowej*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.

- Lukszyn J., Zmarzer W., 1991, *Lingwistyczne problemy badań terminologicznych*, w: F. Grucza (red.), *Teoretyczne podstawy terminologii*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 79–95.
- Lukszyn J., Zmarzer W. (red.), 2001, *Teoretyczne podstawy terminologii*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Lukszyn J., Zmarzer W., 2017, *Części składowe teorii terminu*, <http://vtk.term-in.net/mag/nportal/view/626> (dostęp: 27.10.2018).
- Mikołajczak-Matyja N., 1998, *Definiowanie pojęć przez przeciętnych użytkowników języka i przez leksykografów*, Poznań: Wydawnictwo Sorus.
- Nowaczyk A., 1999, *Gramatyka i prawda*, Warszawa: Biblioteka Myśli Semiotycznej 44.
- Pawłowski T., 1986, *Tworzenie pojęć w naukach humanistycznych*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Sawicka A., 2011, *Od terminografii do słownika specjalistycznego – czyli jak skonstruować słownik profesjonalisty*, „Językoznawstwo” 1 (5), s. 145–151.
- Sieradzka-Baziur B. (red.), 2018, *Pedagogika rodziny na początku XXI wieku w świetle pojęć i terminów*, Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum.
- Smoleń-Starowieyska J., 2012, *Człowiek wobec apriorycznych wartości – koncepcja kultury Heinricha Rickerta*, „Kultura i Wartości” 3, s. 49–67.
- Waniałkowska J., 2003, *Polska naukowa terminologia astronomiczna*, Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN.
- Woleński J., 1985, *Nauki humanistyczne i społeczne*, w: J. Woleński, *Filozoficzna szkoła lwowsko-warszawska*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, s. 272–276.
- Wysocka F., 1980, *Polska terminologia lekarska do roku 1838. Anatomia. Proste prymarne nazwy nie motywowane*, t. 1, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Wysocka F., 1994, *Polska terminologia lekarska do roku 1838. Anatomia. Jednowyrazowe nazwy motywowane*, t. 2, Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN.
- Wysocka F., 2007, *Polska terminologia lekarska do roku 1838. Anatomia. Nazwy dwuwyrazowe*, t. 3, Kraków: Wydawnictwo Lexis.
- Żmigrodzki P., 2003, *Wprowadzenie do leksykografii polskiej*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Żmigrodzki P., 2018, *Wielki słownik języka polskiego*, Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN.

Aneks

1. Słowniki zawierające definicje o charakterze regulującym

- Bullock A., 1999, *Słownik pojęć współczesnych*, Katowice: Książnica.
- Giżycki M., 2002, *Słownik kierunków, ruchów i kluczowych pojęć sztuki drugiej połowy XX wieku*, Gdańsk: Słowo/Obraz Terytoria.
- Helman A., 1991–1998, *Słownik pojęć filmowych*, t. 1–10, Wołomin–Katowice–Kraków: Wiedza o Kulturze.
- Pałubicki W., 1998, *Antropologia, filozofia, etyka: słownik podstawowych terminów i znaczeń*, Gdańsk–Koszalin: Miscellanea.

- Thorne T., 1999, *Mody, kulty, fascynacje: słownik pojęć kultury postmodernistycznej*, Warszawa: Muza.
- Wolański A., 2000, *Słownik terminów muzyki rozrywkowej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

2. Słowniki zawierające definicje o charakterze projektującym

- Dunin-Wąsowicz P., 1998, *Parnas bis: słownik literatury polskiej urodzonej po 1960 roku*, Warszawa: Lampa i Iskra Boża.
- Sochoń J., 1996, *Słownik pojęć zmistyfikowanych*, Białystok: Wydawnictwo Łuk.

3. Słowniki zawierające definicje o charakterze sprawozdawczym

- Alekseenko M.A., 2003, *Rosyjsko-polski słownik terminów lingwistycznych = Russko-pol'skij slovar' lingvističeskich terminov*, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Alekseenko M.A., 2005, *Ukraińsko-pol'skij slovník lingvističeskich terminov = Ukraina-sko-polski słownik terminów lingwistycznych*, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Bachórz J., 2009, *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Badowska A., 2005, *Leksykon lektur szkolnych*, Wrocław: Wydawnictwo Europa.
- Bańka J., 2004, *Słownik pojęć i tekstów filozoficznych: przewodnik encyklopedyczny po recentywiezmie, eutyfronie i etyce prostomyślności*, t. 1-2, Poznań: Stowarzyszenie Psychologia i Architektura.
- Bocian M., 2007, *Słownik terminów literackich*, Wrocław: Wydawnictwo Astrum.
- Brodzka A., 1993, *Słownik literatury polskiej XX wieku*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Bullock A., 1999, *Słownik pojęć współczesnych*, Katowice: Książnica.
- Cisak A., 2002, *Literatura powszechna: encyklopedyczny słownik szkolny*, Wrocław: Wydawnictwo Europa.
- Cząstka-Szymon B., Urban K., Synowiec H., 1993, *Mały słownik terminów gramatycznych*, Warszawa: Rytm.
- Dąbkowski G., 2004, *Siedmiojęzyczny słownik terminów muzycznych: włosko-francusko-angielsko-niemiecko-rosyjsko-czesko-polski*, Bolesław: Wydawnictwo Takt.
- Dąbrowska E., 2017, *Słownik polskich autorów literatury kryminalnej*, Kraków: Wydawnictwo EMG.
- Dobrzyńska T., 2002, *Słownik pojęć i tekstów kultury: terytoria słowa*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Dominów Z., 2001, *Słownik terminów literackich i gramatycznych*, Białystok: Printex.
- Drabarek B., 1999, *Słownik pojęć: historia literatury, teoria literatury, historia sztuki, filozofia*, Warszawa: Wydawnictwo Edukacyjne „Agmen”.
- Drabarek B., 2001, *Szkolny słownik motywów literackich*, Warszawa: Wydawnictwo Kram.

- Gazda G., 2008, *Dwudziestolecie międzywojenne: słownik literatury polskiej*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe.
- Głowiński M., 2010, *Słownik terminów literackich*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Górnicz M., Lukszyn J., 2005, *Języki specjalistyczne: słownik terminologii przedmiotowej*, Warszawa: Wydawnictwo KJS.
- Hendrykowski M., 1994, *Słownik terminów filmowych*, Poznań: Ars Nova.
- Herbut J., 2009, *Słownik terminów naukoznawczych: teoretyczne podstawy naukoznawstwa*, Lublin: Wydawnictwo Lubelskiej Szkoły Biznesu.
- Inglot M., 2007, *Romantyzm: słownik literatury polskiej*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe.
- Iwasiów S., 2017, *Interpretatywny słownik terminów kulturowych 2.0*, Szczecin: Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli.
- Janowska A., 2001, *Szkolny słownik terminów gramatycznych*, Chorzów: Videograf II.
- Januszewski T., 1996, *Słownik pisarzy, lektur i terminów literackich: dla szkół podstawowych*, Warszawa: Delta W-Z.
- Jaworski S., 2007, *Podręczny słownik terminów literackich*, Kraków: Universitas.
- Kaczmarczyk M., 2015, *Polsko-ukraiński słownik terminów dziennikarskich: z suplementem ukraińsko-polskim*, Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Kadłubek Z., Mytych-Forajter B., Nawarecki A., 2018, *Ilustrowany słownik terminów literackich: historia, anegdota, etymologia*, Gdańsk: Słowo/Obraz Terytoria.
- Karpiński A.J., 2007, *Słownik pojęć filozoficzno-socjologicznych: słownik pojęć filozoficzno-socjologicznych, wyrazów obcych i wyrażen powszechnie stosowanych*, Gdańsk: Wydawnictwo Gdańskiej Wyższej Szkoły Administracji.
- Kisiel M., 2003, *Słownik bohaterów literatury polskiej*, Chorzów: Videograf II.
- Kisiel M., 2003, *Słownik bohaterów literatury powszechnej*, Chorzów: Videograf II.
- Kopaliński W., 2008, *Słownik wydarzeń, pojęć i legend XX wieku*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kostkiewiczowa T., 1977, *Słownik literatury polskiego oświecenia*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Kostkiewiczowa T., 2007, *Oświecenie: słownik literatury polskiej*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe.
- Kotarska J., 2002, *Średniowiecze, renesans, barok*, Warszawa: Harmonia.
- Krajewski W., 1996, *Słownik pojęć filozoficznych*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Król M., 2005, *Podręczny słownik terminów literackich*, Warszawa: Wydawnictwo Zielona Sowa.
- Kubalska-Sulkiewicz K., 2011, *Słownik terminów artystycznych i architektonicznych*, Kraków: Marketing Room Poland.
- Kuczyńska M., 2010, *Polsko-czesko-rosyjsko-ukraiński słownik pojęć literackich*, Szczecin: Volumina.pl Daniel Krzanowski.
- Kulesza D., 1997, *Słownik poetów polskich*, Białystok: Wydawnictwo Łuk.
- Kuliczowska K., 1984, *Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży: pisarze, książki, serie, ilustratorzy, nagrody, przegląd bibliograficzny*, Warszawa: Wiedza Powszechna.

- Madejski J., 2014, *Interpretatywny słownik terminów kulturowych*, Szczecin: Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli.
- Majerski P., 2006, *Pisarze i badacze literatury w Zagłębiu Dąbrowskim: słownik biobibliograficzny*, t. 1–3, Sosnowiec: Miejska Biblioteka Publiczna im. Gustawa Daniłowskiego.
- Malczewski J., 1985, *Szkolny słownik terminów nauki o języku*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Małek E., 1995, *Mały słownik terminologiczny literatury, folkloru i kultury staroruskiej*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Markowski A., 1996, *Szkolny słownik terminów i pojęć gramatycznych*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Marszałek R., 2001, *Słownik terminów polskiego przekładu „Wprowadzenia do metafizyki” Martina Heideggera*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper.
- Maryniarczyk A., 2012, *Słownik – przewodnik filozoficzny: osoby – problemy – terminy*, Lublin: Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu.
- Maślanka J., 2004, *Słownik pisarzy świata*, Warszawa: Wydawnictwo Zielona Sowa.
- Maślanka J., 2005, *Encyklopedia literatury światowej*, Warszawa: Wydawnictwo Zielona Sowa.
- Michałowska T., 2002, *Słownik literatury staropolskiej: średniowiecze, renesans, barok*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Miłkowski T., 1997, *Praktyczny słownik terminów literackich*, Warszawa: Delta W-Z.
- Mironiuk J., 1996, *W przyjaźni z mądrością: słownik filozofii i pojęć ogólnohumanistycznych*, Gdynia: Wyższa Szkoła Morska.
- Narecki K., 2003, *Słownik terminów arystotelesowych*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Nosowska D., 2004, *Słownik motywów literackich*, Warszawa: Wydawnictwo Park Edukacja.
- Nowak A., 2001, *Słownik pojęć filozoficznych Romana Ingardena*, Kraków: Universitas.
- Pavis P., 2002, *Słownik terminów teatralnych*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Pawlicki B.M., 2010, *Ilustrowany słownik terminów gwarowych budownictwa i architektury Podhala, Orawy i Spisza*, Nowy Targ: Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa.
- Petruk D., 2007, *Słownik terminów z zakresu sztuki i dziedzin pokrewnych: [polsko-niemiecki, niemiecko-polski]*, Kraków: Wydawnictwo Petruk.
- Piekarski W.E., 2006, *Słownik biobibliograficzny twórców literatury związanych z Ziemią Częstochowską: (wraz z okolicą)*, Częstochowa: Wydawnictwo WIKSTAN.
- Pieszczachowicz J., 2005–2007, *Wielki leksykon pisarzy polskich*, t. 1–4, Kraków: Fogra Oficyna Wydawnicza.
- Podsiad A., 1983, *Mały słownik terminów i pojęć filozoficznych: dla studiujących filozofię chrześcijańską*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.
- Podsiad A., 2001, *Słownik terminów i pojęć filozoficznych*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.
- Polański K., 1995, *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

- Popławska A., 2004, *Słownik terminów literackich: omówienia epok, zrozumiałe definicje, największy wybór terminów*, Kraków: Wydawnictwo Greg.
- Poznański J., 1996, *Szkolny słownik wiedzy o literaturze: [historia i teoria literatury, kultura, sztuka, filozofia]*, Warszawa: Skrypt.
- Pytasz M., 1998, *Szkolny słownik literatury polskiej XX wieku*, Chorzów: Videograf II.
- Pytasz M., 2001, *Słownik literatury polskiej XX wieku*, Chorzów: Videograf II.
- Robotycki Cz., 2002, *Układ gniazdowy terminów i słownik słów kluczowych wybranych kategorii kultury: etos, obrzędy, demonologia, magia*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Robotycki Cz., 2005, *Układ gniazdowy terminów i słownik słów kluczowych wybranych kategorii kultury: medycyna ludowa*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Sierotwiński S., 1986, *Słownik terminów literackich: teoria i nauki pomocnicze literatury*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Sierotwiński S., 1994, *Słownik terminów literackich*, Warszawa: Fabuss.
- Skrunda J., 1999, *Pisarze świata: słownik encyklopedyczny*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Skudrzykowa A., Urban K., 2000, *Mały słownik terminów z zakresu socjolingwistyki i pragmatyki językowej*, Kraków: Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego.
- Starnawski J., 1994–2009, *Słownik badaczy literatury polskiej*, t. 1–11, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Stoińska I., 1995, *Polsko-francuski i francusko-polski słownik terminologii muzycznej oraz wykaz terminów włoskich i zestawienie tytułów utworów*, Poznań: Ars Nova.
- Stopka D., 1997, *Szkolny słownik pojęć i terminów literackich: szkoła średnia*, Kraków: Wydawnictwo Greg.
- Sykulski J., 1974, *Materiały metodyczne dla nauczycieli języka polskiego: słownik terminów nauki o języku polskim dla nauczycieli szkół podstawowych i średnich*, Kielce: Związek Nauczycielstwa Polskiego.
- Szafruga K., 2006, *Słownik pisarzy*, Warszawa: Wydawnictwo Park Edukacja.
- Szałagan A., 2011–2016, *Polscy pisarze i badacze literatury przełomu XX i XXI wieku: słownik biobibliograficzny*, t. 1–3, Warszawa: Fundacja Akademia Humanistyczna.
- Szczepankowska I., 2011, *Semantyka i pragmatyka językowa: słownik podstawowych pojęć z zadaniami i literaturą przedmiotu*, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Szczęsna E., 2004, *Słownik pojęć i tekstów kultury: terytoria słowa*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Szulc M., 1952–2014, *Historia literatury światowej*, t. 1–16, Kraków: Pinnex.
- Termer J., 1995, *Szkolny słownik terminów filozoficznych*, Warszawa: Delta W-Z.
- Tetter J., 1999, *Słownik postaci mitologicznych oraz najważniejszych pojęć związanych z mitologią Greków i Rzymian*, Nałęcz: Agencja Wydawnicza Nałęcz.
- Tylicka B., 2003, *Słownik literatury dziecięcej i młodzieżowej*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Wolański A., 2000, *Słownik terminów muzyki rozrywkowej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wyrwas K., 2005, *Mały słownik terminów teorii tekstu*, Warszawa: Rytm.

Zwolińska K., 1993, *Mały słownik terminów plastycznych*, Warszawa: Wiedza Powszechna.

Zwolińska K., 1999, *Słownik terminów plastycznych*, Warszawa: Wiedza Powszechna.

Żabski T., 2006, *Słownik literatury popularnej*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

4. Słowniki przekładowe (językowe)

Alekseenko M.A., 2003, *Rosyjsko-polski słownik terminów lingwistycznych = Russko-pol'skij slovar' lingvističeskich terminov*, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.

Alekseenko M.A., 2005, *Ukrains'ko-pol's'kij slovník lingvističnĭh terminiv = Ukraina-polski słownik terminów lingwistycznych*, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.

Baluch J., 2016, *Czesko-polski słownik terminów literackich*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Bekiš V.A., 1997, *Białorusko-polsko-rosyjski słownik terminów lingwistycznych i leksyki specjalnej = Belarуска-pol'ska-ruski slovník lingvistyčnĭh terminav i specyál'noj leksiki = Belorussko-pol'sko-russkij slovar' lingvističeskĭh terminov i special'noj leksiki*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Bocian R., 2000, *Angielsko-polski słownik terminów filmowych, telewizyjnych i wideo*, Poznań-Wrocław: Studio Filmowe Montevideo.

Dąbkowski G., 2004, *Siedmiojęzyczny słownik terminów muzycznych: włosko-francusko-angielsko-niemiecko-rosyjsko-czesko-polski*, Bolesław: Wydawnictwo Takt.

Kaczmarczyk M., 2015, *Polsko-ukraiński słownik terminów dziennikarskich: z suplementem ukraińsko-polskim*, Lublin: Wydawnictwo KUL.

Kuczyńska M., 2010, *Polsko-czesko-rosyjsko-ukraiński słownik pojęć literackich*, Szczecin: Volumina.pl Daniel Krzanowski.

Marszałek R., 2001, *Słownik terminów polskiego przekładu „Wprowadzenia do metafizyki” Martina Heideggera*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper.

Petruck D., 2007, *Słownik terminów z zakresu sztuki i dziedzin pokrewnych: [polsko-niemiecki, niemiecko-polski]*, Kraków: Wydawnictwo Petruk.

Stoińska I., 1995, *Polsko-francuski i francusko-polski słownik terminologii muzycznej oraz wykaz terminów włoskich i zestawienie tytułów utworów*, Poznań: Ars Nova.

Zalewski G., 1992, *English-Polish dictionary of filmmaking = Angielsko-polski słownik terminów filmowych*, Warszawa: Polish Script Agency = Instytucja Filmowa Agencja Scenariuszowa.

Ewelina Woźniak-Wrzesińska

*Selected contemporary Polish terminography in the field of humanities
— review, attempt at synthesis*

Summary. The aim of the article is to present Polish terminological dictionaries in the field of humanities. After presenting the state of research, the method of data collection and methods of its description I come to the descriptive part, where I characterize several parameters of collected specialized dictionaries.

Keywords: lexicography, humanities, terminological dictionaries